

GEHEIM

EX nr

opleg

3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN/VEIL**

**MAANDOVERZICHT
MEI 1973**

PLV. SECR. GEN. (KL-KL)

Zaak nr. *KL/5750/j*

18 JUNI 1973

Code-nr. *05.11*

GEHEIM

*NR. 001/2/V/9EH.
6-6-'73.*

MAANDOVERZICHTMEI 1973

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVE

	<u>blz.nr:</u>
SAMENVATTING	1-2
<u>DEEL I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Samenvatting	3
2. Sovjet-Unie	
a. Bijeenkomst Centraal Comité	4-5
b. Verhouding tot West-Duitsland	5-7
3. Bulgarije	
a. Verhouding tot de Sovjet-Unie	8
4. Joegoslavië	
a. Bezoek Brandt aan Belgrado	9
b. Partijconferentie	9-10
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. Samenvatting	11
2. Sovjet-Unie	
a. Economische ontwikkelingen in 1972 en de voorzichten voor 1973	12-17
3. Roemenië	
a. "Joint-ventures"	18
<u>Hoofdstuk C: Oorlogspotentieel</u>	
1. Sovjet-Blok	
a. Productie verstelbare wielas	19
<u>Hoofdstuk D: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	20
2. Activiteiten	
a. Samenvatting	21
b. Mogelijke toekomstige activiteiten	21
3. Organisatie	
a. Polen	22
4. Personalie	
a. Sovjet-Unie	23-24
5. Materieel	
a. Het Sovjet tankbestand	25-27

blz.nr:Hoofdstuk E: Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

1. Sovjet-Unie	
a. Spionage-activiteiten in Groot-Brittannië via Zuidamerikaanse diplomaten	28
b. Inlichtingenactiviteiten gericht tegen Noorwegen	29
2. Oost-Duitsland	
a. Agentenverbindingswezen	30-31
b. Activiteiten van de militaire inlichtingen- dienst (VfK) tegen de Bundeswehr	31-32
3. Oostblok	
a. Sabotagevoorbereiding door Oostblok inlichtingen- diensten	33-34
b. Overige ontmaskeringen van inlichtingenpersoneel van het Oostblok	34-35

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

1. Samenvatting	36
2. Irak	37
3. Libanon	38
4. Zuid-Jemen	
a. Cubaanse instructeurs	39
b. Oostblok hulp wordt voortgezet	40

DEEL III: Verre-Oosten

1. Samenvatting	41
2. Azië en het Verre-Oosten	42-43
3. Vietnam	44-45
4. Japan	46-47

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Op de eind april gehouden bijeenkomst van het Centraal Comité van de Sovjet Communistische Partij, heeft Brezhnev de steun gekregen van de partij voor zijn beleid, ondanks het feit dat de economische toestand van de Sovjet-Unie over het algemeen ver achterblijft bij de verwachtingen. Of en in hoeverre deze goedkeuring van zijn beleid nog van invloed is op de verdere Sovjet houding in Helsinki en Wenen, kan nog niet worden beoordeeld.

Ook in het "dagelijks bestuur" van de Partij, het Politburo, heeft Brezhnev zijn positie weten te versterken door het ontslag van twee tegenstanders uit dit bestuur en de benoeming van de ministers van Buitenlandse Zaken, Defensie en Staatsveiligheid tot leden van dit bureau.

Geruggesteund door de besluiten van het Centraal Comité, bracht Brezhnev in de verslagperiode een bezoek aan West-Duitsland, waar o.m. werd gesproken over Westduitse economische en technische hulp aan de Sovjet-Unie, een voor de Sovjets zeer belangrijke zaak, daar ingevolge EEG-bepalingen m.i.v. 1974 overeenkomsten van een dgl. omvang door een EEG-lid niet meer bilateraal kunnen worden gesloten, maar de goedkeuring van de gehele Gemeenschap vereisen.

De Sovjet invloed in Bulgarije, de meest getrouwe "satelliet" van de Sovjet-Unie, neemt steeds meer toe op alle terreinen van de samenleving.

De gezondheidstoestand van Tito schijnt hem niet meer toe te staan om aan al zijn verplichtingen als partijleider en staatsvoofd te voldoen; in april heeft hij nog wel gesproken met de Westduitse Bondskanselier. Uit de besprekingen bleek duidelijk de wil van Joegoslavië om onafhankelijk te blijven van zowel Oost als West.

Na jarenlange research is thans begonnen met de productie van spoorwegwagons met verstelbare wielassen, waardoor het nadeel van het verschil in spoorbreedte tussen de Sovjet-Unie en de rest van Europa aanzienlijk wordt gereduceerd.

De vernieuwing van het militair materieel bij de Warschaupaktsrijdkrachten blijft gestaag voortduren. Thans is in de Sovjet-Unie een nieuwe middelbare tank gereed voor serieproductie, zodat het begin van de invoering bij de strijdkrachten volgend jaar valt te verwachten. De nieuwe tank is meer mobiel dan de huidige in gebruik zijnde typen.

De inlichtingenactiviteiten van de Warschaupaktlanden blijft onverminderd voortduren, waarbij deze activiteiten niet alleen gericht zijn tegen NAVO-leden, maar evengoed ook in Azië plaatsvinden. De activiteiten en voorbereidingen voor oorlogstijd staan in schrille tegenstelling tot alle gesprekken over ontspanning in Europa.

2. Midden-Oosten/Noord-Afrika

Iedere maand opnieuw blijkt de grote belangstelling die de Sovjet-Unie koestert voor het Midden-Oosten. Militair materieel wordt aangeboden en geleverd, gekoppeld aan economische hulpverlening. De intensiteit van de hulpverlening blijft onverminderd voortduren.

3. Verre-Oosten

De tegenstelling tussen China en de Sovjet-Unie schijnt steeds groter te worden. Beide landen doen hun best om de banden met Japan nauwer aan te halen.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Confidentieel

1. Samenvatting

- Sovjet-Unie: Tijdens de bijeenkomst van het Centraal Comité werd de buitenlandse politiek van Brezhnev goedgekeurd en werden Shelest en Voronov uit het Politburo verwijderd.
- Sovjet-Unie: Belangrijkste onderwerpen van gesprek tijdens het bezoek van Brezhnev aan West-Duitsland waren: West-Berlijn en de economische samenwerking tussen de beide landen.
- Bulgarije: De invloed van de Sovjet-Unie in Bulgarije is sinds het begin van de vijftiger jaren nog niet zo groot geweest als thans.
- Joegoslavië: Brandt bracht van 16 t/m 19 april een bezoek aan Belgrado. Uit de besprekingen bleek dat Joegoslavië vast besloten is zijn eigen weg te volgen tussen Oost en West.
- Joegoslavië: Tito's gezondheid laat te wensen over. Zijn mogelijke opvolger is Dolanc.

Dienstgeheim

2. Sovjet-Uniea. Bijeenkomst van het Centraal Comité

Een bijeenkomst van het Centraal Comité van de CPSU op 26 en 27 april heeft geleid tot de verwijdering van Shelest en Voronov uit het Politburo.

Tot nieuwe leden van het Politburo zijn benoemd:

- Gromyko, minister van Buitenlandse Zaken,
- Grechko, minister van Defensie,
- Andropov, hoofd van de KGB.

Door deze nieuwe benoemingen telt het Politburo nu 16 leden. Het Centraal Comité gaf verder haar goedkeuring aan de door Brezhnev gevolgde politiek, welke gebaseerd is op het principe van de "vreedzame coëxistentie".

(B-2)(W)

Commentaar: Deze bijeenkomst van het Centraal Comité is van zeer groot gewicht geweest en kan worden vergeleken met de bijeenkomst van 22 november 1971, toen Brezhnev voor het eerst sinds het 24e Partijcongres, een overzicht gaf van zijn buitenlandse politiek en, evenals nu, goedkeuring vroeg en verkreeg voor continuering van zijn beleid. De vervanging van Shelest en Voronov komt niet als een grote verrassing. Beiden waren reeds enige tijd in discrediet. Shelest werd in mei 1972 ontheven uit zijn functie van partijsecretaris van de Oekraïne wegens het verzet dat hij aantekende tegen Nixon's bezoek aan Moskou. Voronov kon zich o.a. niet verenigen met de landbouwpolitiek van Brezhnev. Door de besluiten van het Centraal Comité is de positie van Brezhnev aanmerkelijk versterkt. Van de drie nieuwe leden van het Politburo zijn Grechko en Gromyko aanhangers van de door Brezhnev gevoerde politiek. Andropov, hoofd van de KGB, is geen duidelijke Brezhnev-volgeling, maar zijn benoeming tot Politburo-lid is evenals die van

Grechko, voornamelijk van symbolisch belang, omdat hierdoor de loyaliteit van de strijdkrachten en de KGB duidelijk gedemonstreerd wordt. Deze beide organisaties hebben immers het meeste te "vrezen" van een detente politiek t.o.v. het Westen.

Confidentieel

b. Verhouding tot West-Duitsland

Brezhnev heeft van 18 - 22 mei een bezoek gebracht aan West-Duitsland, waar zeer intensieve besprekingen met Bondskanselier Brandt plaatsvonden. Onderwerpen van bespreking waren: de "kwestie-Berlijn", de economische samenwerking tussen de beide landen, de komende Europese veiligheidsconferentie te Helsinki en de besprekingen over troepenvermindering in Centraal-Europa.

Beide landen zijn eenstemmig van oordeel dat het accord van Berlijn, door de Grote Vier in 1971 opgesteld, strikt en volledig moet worden toegepast. In de slotverklaring welke na het gesprek is uitgegeven, verklaarden de beide staatslieden dat dit accord een principiële voorwaarde is voor blijvende ontspanning in Europa en voor de verbeterde betrekkingen tussen West-Duitsland en de Sovjet-Unie. De twee leiders pleitten verder voor een verdere ontwikkeling van de wederzijdse betrekkingen en zeggen dat het niet-aanvalsverdrag van augustus 1970 een "betrouwbare basis heeft geschapen voor het overwinnen van een moeilijk verleden".

T.a.v. de economische en technische samenwerking werd gesteld: "De ontwikkeling van economische en industriële betrekkingen is een belangrijk doel in de politiek van beide landen, omdat deze ontwikkeling grote voordelen voor de volkeren heeft en een betrouwbare materiële basis voor de vrede is".

Brandt en Brezhnev zijn verder overeengekomen nog meer verdragen te sluiten, o.a. over wetenschappelijk-technische samenwerking, over het personen- en goederenvervoer en over samenwerking op het gebied van de milieubescherming.

In de slotverklaring wordt verder nog gesproken over het aanmoedigen van contacten tussen de burgers van beide landen en het feit, dat beide landen willen bijdragen tot de regeling

van "menselijke vraagstukken", waarbij het gaat om toestemming tot het vertrek van Duitsers die nog in de Sovjet-Unie wonen.

(B-2)(W)

Commentaar: Voordat Brezhnev West-Duitsland bezocht bracht hij een kort bezoek aan Warschau en Oost-Berlijn, vermoedelijk om de politieke leiders aldaar in te lichten over de bedoelingen van zijn bezoek. De Sovjet-Unie was veel aan dit bezoek gelegen. Zij hoopt uitgebreide economische en technische hulp te kunnen verkrijgen om te kunnen overgaan tot modernisering van haar industrieel apparaat en om nieuwe industriële centra, m.n. in Siberië, tot ontwikkeling te kunnen brengen. Het ziet er naar uit dat Brezhnev hier grotendeels in geslaagd is.

De Westduitse regering is al geruime tijd uit op waarborgen dat de speciale relatie tussen Bonn en West-Berlijn zowel in de praktijk als op papier door de Sovjet-Unie en Oost-Duitsland strikt in acht zullen worden genomen volgens het accord van de Grote Vier m.b.t. deze stad. Het bezoek van Brezhnev aan Oost-Berlijn was dan ook van grote betekenis. De "kwestie-Berlijn" was bijzonder urgent met het oog op de voorgenomen toetreding van de twee Duitse staten tot de Verenigde Naties. Het vier-mogendheden accord bepaalt dat West-Berlijn weliswaar geen integraal deel uitmaakt van West-Duitsland, maar dat de belangen van de stad door Bonn worden behartigd, behalve in zaken betreffende status en veiligheid. Probleem vormde de verschillen in interpretatie met de Sovjet-Unie over de mate waarin de drie westelijke grootmachten West-Berlijn in de VN zullen vertegenwoordigen en over de vraag, in hoeverre zij deze verantwoordelijkheid aan de Bondsregering kunnen delegeren.

GEHEIM

Gelijktijdig poogde Bonn van de Sovjet-Unie de waarborg te krijgen dat het recht van Bonn wordt erkend op speciale administratieve, economische en culturele banden met West-Berlijn, zoals in het accord is voorzien. De regering van West-Duitsland vreesde dat de geringste poging om deze banden aan te tasten zou leiden tot een verdere isolatie van de stad.

De Sovjet-Unie schijnt in deze kwestie, in ruil voor economische steun, aan de wensen van de Bondsregering te hebben toegegeven.

Confidentieel

3. Bulgarijea. Verhouding tot de Sovjet-Unie

Sinds het begin van de vijftiger jaren is de invloed van de Sovjet-Unie in Bulgaarse politieke, economische en militaire aangelegenheden nog niet zo groot geweest als thans.

- De Sovjet-Unie tracht te komen tot intensievere militaire samenwerking met Bulgarije. Er zijn berichten uit betrouwbare bron, dat de Sovjet-Unie overweegt een Zuidelijk Commando op te richten, dat alle WP-activiteiten op de Balkan dient te controleren. Bulgarije zou hier een vitaal onderdeel van uitmaken.
- De Bulgaarse ambassadeur te Moskou heeft, als enig Bulgaars ambassadeur, de rang gekregen van Minister zonder portefeuille.
- De Bulgaarse communistische partij heeft een "Algemeen Comité" in de Sovjet-Unie opgericht, dat tot doel heeft een nauwere samenwerking tussen de beide landen tot stand te brengen.
- De in 1973 gesloten bilaterale handelsaccorden tussen beide landen voorzien in een groei van de handel met 15% in vergelijking met 1972. Meer dan 50% van de Bulgaarse handel wordt met de Sovjet-Unie gevoerd.
- 13 Bulgaarse en 41 Sovjet economische departementen werken volgens gezamenlijke productie-specialisatie regels.

(B-2)(R)

Commentaar: De volgzame houding van Bulgarije t.o.v. de Sovjet-Unie steekt duidelijk af tegen de ontwikkelingen in de rest van Oost-Europa, waar de politieke leiders juist trachten hun manoeuvreerruimte t.o.v. Moskou te vergroten. Het is niet onmogelijk dat de zwakker wordende gezondheid van de Bulgaarse partijleider Zhivkov voor de Sovjet-Unie aanleiding is om haar greep op de Bulgaarse samenleving te versterken.

Confidentieel

4. Joegoslaviëa. Bezoek Brandt aan Belgrado

Bondskanselier Brandt heeft van 16 t/m 19 april een bezoek aan Joegoslavië gebracht. Op 16 en 17 april voerde Brandt besprekingen met de Joegoslavische minister-president Bijedic en hij ontmoette op 18 en 19 april president Tito op Brioni. Uit het slotcommuniqué blijkt dat de verhouding tussen Joegoslavië en West-Duitsland niet langer wordt bepaald door "Wiedergutmachung" van het verleden, maar door samenwerking in de toekomst.

Tijdens de besprekingen over politieke onderwerpen legden de Joegoslaven steeds weer de nadruk op de door hen in onafhankelijkheid gevolgde eigen koers en gaven blijk gepikeerd te zijn over berichten in de westerse pers als zou hun land alreeds afglijden in de richting van de Sovjet invloedssfeer.

(B-2)(Gr)

Commentaar: Door de formulering m.b.t. de "Wiedergutmachung" in het slotcommuniqué is Joegoslavië het eerste Europese communistische land geworden waarmee West-Duitsland betrekkingen onderhoudt die niet meer worden vertroebeld door het verleden. Uit de besprekingen tijdens dit bezoek van Brandt gehouden, kwam voorts duidelijk tot uiting dat Joegoslavië vastbesloten is om een eigen onafhankelijke koers te blijven volgen tussen Oost en West.

Confidentieel

b. Partijconferentie

President Tito was niet aanwezig op de 4e Partijconferentie van de Joegoslavische Bond van Communisten welke deze maand gehouden werd. Partijsecretaris Dolanc was voorzitter en verklaarde dat president Tito gedwongen was rust te houden. Na de conferentie kondigde Dolanc verder aan, dat Tito zich niet langer zal bezig houden met "onnodige protocollaire verplichtingen" en dat "andere leiders" Tito zullen bijstaan bij de uitoefening van zijn taken als partijleider en president van Joegoslavië.

(B-2)(R)

Confidentieel

Commentaar: De gezondheidstoestand van Tito schijnt hem niet meer in staat te stellen om al zijn verplichtingen als partijleider en president uit te voeren. Het is nog nimmer voorgekomen dat Tito een partijconferentie van de Bond van Communisten niet heeft bijgewoond. Dolanc (47 jaar) neemt momenteel een positie in, welke hem duidelijk kwalificeert als mogelijke opvolger van Tito. Dolanc domineerde de partijconferentie en dit feit bezorgde hem nationale publiciteit. Na de conferentie werd Dolanc door het Presidium unaniem verkozen als secretaris van het Uitvoerend Bureau. Deze functie verschaft hem een uitstekende uitgangspositie om zijn stempel te drukken op het volgende partijcongres en te tonen dat hij de vele problemen welke zich in Joegoslavië voordoen, aankan.

Hoofdstuk B: Economie

Geheim

1. Samenvatting

- Sovjet-Unie: economische ontwikkelingen in 1972 bleven achter bij het vijfjarenplan. Als gevolg hiervan werden de plancijfers voor 1973 verlaagd en wordt het onwaarschijnlijk dat het plan 1971 - 1975 gerealiseerd zal kunnen worden.
- Roemenië: in Roemenië is de onderneming "Romcontroldata" opgericht, een "joint-venture" tussen de Amerikaanse maatschappij "Control Data Corporation" en de Roemeense staat.

Geheim

2. Sovjet-Uniea. Economische ontwikkelingen in 1972 en de vooruitzichten voor 1973

(1) Vijf-jaren plan

Tijdens het 24e Partijcongres van de CPSU verklaarden de Sovjet leiders dat de behaalde economische resultaten in de periode 1966 - 1970 een gezonde basis vormden voor een substantiële verbetering van de levensstandaard van de bevolking tijdens het negende vijfjarenplan 1971 - 1975. Deze verbetering moest met name tot stand gebracht worden door een grote uitbreiding van het pakket consumptiegoederen. Hiernaast zou de landbouwproductie aanzienlijk vergroot worden. Door het gebrek aan kapitaal en arbeid hoopt men de geplande resultaten m.n. te bereiken door een vergroting van de arbeidsproductiviteit. De behaalde resultaten in 1972 maken het zeer onwaarschijnlijk dat de geplande doelen verwezenlijkt kunnen worden. Het Bruto Nationaal Inkomen steeg in 1972 met 4%, hetgeen vooral veroorzaakt werd door de slechte resultaten in de landbouw. In tegenstelling tot 1971 bleef de industriële groei in 1972 ook onder plan. Tezamen resulteerde dit in een mislukking om de geplande inkomens- en kleinhandelsgroei te verwezenlijken.

(2) Industrie

De industriële productie groeide in 1972 met 6,5% (geplanned: 7%). Dit was vooral te wijten aan het achterblijven van de productiegroei in de consumptiegoederensector. In de zware industrie werden, met uitzondering van de gas-industrie, over het algemeen de geplande productiecijfers behaald, terwijl binnen de sectoren elektrische energie, chemie en machinebouw de resultaten zelfs boven plan waren.

De oorzaken voor het achterblijven van de industriële groei moet m.n. gezocht worden in een in-efficiënte gebruikmaking van materieel, arbeid en productiecapaciteit.

GEHEIM

(3) Arbeid

Sinds 1970 verlopen de ontwikkelingen voor de factor arbeid ongeveer volgens plan. Er is sprake van een langzame daling van deze factor in de landbouw terwijl er in de dienstensector sprake is van een snelle groei. Binnen de industriële sector is echter sprake van een minder gunstige ontwikkeling. Hoewel de industriële groei beneden plan bleef, was de groei van de factor arbeid binnen deze sector in 1972 duidelijk boven plan. Dit leidde tot overbezetting binnen deze sector.

(4) Investeringsplan

In 1971 werd het investeringsplan grotendeels vervuld. Veel kapitaal bleef echter gebonden aan nog niet voltooide projecten. In 1972 groeiden de investeringen veel sneller dan voorzien was, terwijl de groeivoet van de kapitaalvoorraad hier duidelijk bij achter bleef. Het grootste probleem waar men in de Sovjet-Unie mee te kampen heeft is een te grote investerings-cyclus, veroorzaakt door:

- te grote investeringen in nieuwe projecten welke tot gevolg hebben dat er te weinig kapitaal beschikbaar is voor de nog niet voltooide projecten,
 - te grote investeringen voor de uitbreiding van de productiecapaciteit door de oprichting van nieuwe ondernemingen, terwijl er te weinig wordt gedaan aan de modernisering en reconstruering van bestaande ondernemingen,
 - de slechte ontwerpen en de onrealistische kostenberekeningen van de projecten verminderen de rentabiliteit.
- Een speciaal probleem in 1972 vormde het feit, dat 20% van de totale investeringen door de ondernemingen werden gedaan. Deze ondernemingen stelden grote fondsen beschikbaar voor projecten met een zeer lage prioriteit, zonder rekening te houden met de door de Staat opgezette investeringsprogramma's.

(5) Consumptie

In 1971 werd er een begin gemaakt met de, tijdens het 24e Partijcongres aangekondigde, maatregelen om de levensstandaard te verhogen. In 1972 ging men in deze richting verder. Het minimumloon van 70 Roebel per maand werd ook van kracht verklaard voor de arbeiders werkzaam in het hoge noorden en andere gebieden. Arbeiders in ploegendienst in de voedsel-, banden- en lichte industrie kregen hogere lonen, terwijl voorts de salarissen van artsen en onderwijzers in september 1972 met 20% verhoogd werden. Het reële inkomen per hoofd van de bevolking groeide in 1972 echter minder dan geplanned was, terwijl het er naar uit ziet dat andere voordelen welke de consument in de loop van het negende vijfjarenplan beloofd waren, op de lange baan worden geschoven. Met name de groei van de kleinhandel bleef achter op de planning voor deze sector. Een sterke toename van de besparingen in 1972 illustreert duidelijk het tekort in de Sovjet-Unie aan kwalitatief goede consumptiegoederen.

(6) Woningbouw

In 1971 bleven de resultaten in de woningbouw al onder plan en in 1972 werden zelfs de resultaten van 1971 niet gehaald. Officieel wordt dit o.a. toegeschreven aan te weinig standaardisatie binnen de woningbouw. De werkelijke reden ligt echter in het feit dat de staat te weinig gelden beschikbaar heeft gesteld voor deze sector.

(7) Buitenlandse handel

Twee belangrijke factoren beheersten de buitenlandse handel van de Sovjet-Unie in 1972:

- de graanaankopen

Voor de periode midden 1972 tot midden 1973 heeft de Sovjet-Unie voor ongeveer \$ 2 miljard graan aangekocht (voornamelijk in de Verenigde Staten). Het grootste deel zal contant betaald worden. Voor de aankoop in de Verenigde Staten heeft de Sovjet-Unie echter een aanvullend crediet gekregen van \$ 500 miljoen.

Tegen het einde van 1972 had de Sovjet-Unie ongeveer 20% van de totale aangekochte hoeveelheid graan afgenomen;

- de overeenkomsten tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie welke een aantal beperkingen voor de uitbreiding van de handelsbetrekkingen tussen de beide landen wegnamen

Hieronder vallen o.a. het maritiem verdrag, de oplossing van het "lend-lease" geschil en de toepassing van de "most favoured nation" clause op de Sovjet-Unie. In de periode 1972 - 1974 dient de jaarlijkse handel tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie verdrievoudigd te worden (exclusief de graanaankopen). In het begin zal de handelsbalans tussen de beide landen in het voordeel van de Verenigde Staten doorslaan; op langere termijn kan hierin een evenwicht optreden indien de Sovjet-Unie een belangrijke exporteur van ruwe grondstoffen naar de Verenigde Staten zou worden.

(8) Vooruitzichten voor 1973

Door de tegenvallende resultaten van 1972 zijn de plancijfers voor 1973 herzien. De groeicijfers voor alle belangrijke sectoren in de economie (met uitzondering van de landbouw) zijn verlaagd (zie Maandoverzicht januari 73). Het groeipercentage voor het BNP is verlaagd van 7 tot 6% voor 1973, maar zelfs dit laatste percentage wordt waarschijnlijk niet gehaald, aangezien het gebaseerd is op de verwachting van een onrealistische hoge landbouwproductie. De belangrijkste wijziging binnen het plan 1973 was de verschuiving van de prioriteit der consumptiegoederen industrie naar de zware industrie.

De investeringen moeten in 1973 ver beneden het oorspronkelijke plan blijven. Een aantal nieuwe projecten waar in 1973 een aanvang mee gemaakt zou worden zijn uitgesteld. Prioriteit ligt nu bij de voltooiing van een aantal nog niet afgebouwde projecten.

De graanaankopen beperken de hoeveelheid harde valuta waar de Sovjet-Unie over kan beschikken. Dit zal ongetwijfeld zijn weerslag vinden op de import van andere goederen.

De Sovjet-Unie zal waarschijnlijk meer en meer gebruik moeten maken van credieten ter financiering van haar importen.

Het jaar 1973 is van zeer groot belang voor de Sovjet economie. De herziene productiecijfers voor dit jaar dienen absoluut gerealiseerd te worden, wil het negende vijfjarenplan enige kans van slagen hebben. De industriële groei dient voor 90% gerealiseerd te worden door vergroting van de arbeidsproductiviteit. Of dit mogelijk is zonder een drastische verhoging van het consumptiegoederen-aanbod, dus meer bestedingsmogelijkheden voor de arbeiders, is zeer de vraag.

	1966-70	1971		1972		1973		
	Jaarlijks gemiddelde	Vijf- jaren Plan	Werke- lijk behaald	Vijf- jaren Plan	Jaar- Plan	Werke- lijk behaald	Vijf- jaren Plan	Jaar- Plan
Nationaal inkomen (verdeeld)	7.1	6.1	6.0	6.3	6.2	4.0	7.2	6.0
Bruto industriële productie waarvan:	8.4	6.9	7.8	7.9	6.9	6.5	7.9	5.8
Zware industrie	8.6	6.7	7.7	8.0	6.8	6.8	7.6	6.3
Consumptiegoederen industrie	8.3	7.4	7.9	7.7	7.1	6.0	8.1	4.5
Industriële arbeidsproduct.	5.7	5.9	6.3	6.7	6.1	5.2	6.5	5.1
Vrachtomzet	6.7	5.3	6.5	6.0	5.0	4.7	6.0	5.6
Bruto landbouw productie	3.9	---	0.0	---	---	-4.6	---	12.6
Investeringsen (miljarden roebels)	70.0	86.3	87.7	92.5	92.5	93.8	100.9	96.0
Ingebracht vast kapitaal (miljarden roebels)	65.0	nvt	82.6	nvt	93.1	85.2	nvt	80.5
Omzet kleinhandel	8.2	6.4	7.0	7.7	7.7	6.9	7.6	5.0
Reëel inkomen (per hoofd)	5.9	4.7	4.5	6.0	5.2	3.7	5.9	4.5
Woningbouw (miljoen vierkante meter)	103.7	116.6	108.0	115.1	115.1	106.0	115.3	117.6

GEHEIM

GEHEIM

Dienstgeheim

3. Roemeniëa. "Joint-ventures"

Roemenië heeft met de Amerikaanse "Control Data Corporation" een nieuwe maatschappij opgericht, de "Romcontroldata", voor de productie van computeronderdelen. Control Data Corporation is hiermede de eerste Amerikaanse firma geworden die een "joint-venture" aangegaan is met de Roemeense staat. De leidinggevende staf en de directie zullen bestaan uit Roemenen en personeel van Control Data Corporation. Romcontroldata is voor 45% Amerikaans bezit.

(B-3)(R)

Commentaar: Roemenië was het eerste Comecon-land dat haar socio-economische wetgeving zodanig veranderde, dat de oprichting van gemeenschappelijke ondernemingen met westerse bedrijven op Roemeens grondgebied hierdoor mogelijk werd. Tot nu toe weigerde Roemenië echter om over te gaan tot praktische toepassing van deze juridische mogelijkheid. Hongarije heeft ook al een wet aangenomen welke "joint-ventures" met westerse bedrijven mogelijk moet maken, terwijl in Polen een dergelijke wet in de maak is. Deze wettelijke aanpassingen in verschillende Oosteuropese landen zijn duidelijke indicaties voor de vraag welke in deze landen bestaat naar westers kapitaal, technisch kunnen en management methodes.

Hoofdstuk C : Oorlogspotentieel

Geheim

1. Sovjet-Bloka. Productie verstelbare wielas

In een fabriek voor de productie van spoorwegmaterieel in Zielona Gora - Polen - worden goederenwagons gemaakt, waarvan de assen langer zijn dan normaal. Door verschuiving van de wielen op de assen is het mogelijk de spoorwijdte met ca 10 cm te vergroten. Er bestaat geen twijfel aan dat het de productie van verstelbare wielassen betreft.

In deze fabriek, waar ca 6.000 man personeel werkzaam is, worden goederenwagons van diverse typen gemaakt.

De wagons- voorzien van cyrillische lettertekens- worden, na een grondige inspectie door een Russisch team van specialisten, per spoor afgevoerd naar de Sovjet-Unie.

(C-3) (R)

Commentaar: Na 25 jaar van intensieve research in de Sovjet-Unie en Oost-Duitsland is de productie van de verstelbare wielas nu blijkbaar van de grond gekomen. Het gebruik op grote schaal van wagons- uitgerust met deze wielassen- tezamen met de speciale sporen voor het aanpassen van de spoorwijdte in de overlaadzone - zal de opgelopen vertragingen in deze zone door het overladen aanzienlijk verminderen.

Uit militair oogpunt is van belang:

- het is nu mogelijk hetzelfde materieel te gebruiken in landen met verschillende spoorbreedte
- de tijd gedurende welke militaire transporten in de overlaadzone verblijven wordt aanzienlijk bekort waardoor de mogelijkheden voor waarneming van deze transporten wordt verminderd.

Hoofdstuk D : Landstrijdkrachten

Geheim

1. Samenvatting

De oefenactiviteiten bij de Sovjet strijdkrachten waren door de halfjaarlijkse troepenrotatie die deze maand begon, zeer gering. De trend welke bij de laatste rotaties is waargenomen, namelijk het toenemende gebruik van luchttransport o.a. door het inschakelen van Aeroflot, zet zich duidelijk voort. Verwacht wordt dat bij de huidige personeelwisseling het gedeelte dat door de lucht wordt vervoerd, aanzienlijk groter zal zijn dan bij de voorgaande rotaties (resp. in voorjaar 1972 ca 30%, in najaar 1972 ca 25%).

Een duidelijke trend naar verjonging in de hogere functies tekent zich af bij de Sovjet strijdkrachten.

Een nieuwe middelbare Sovjettank is door het beproevingsstadium heen en zal mogelijk binnenkort in productie komen. Gezien de tot nu toe bekende gegevens zal de nieuwe tank sneller en beweeglijker zijn dan de huidige ingedeelde typen.

Geheim

2. Activiteitena. Samenvatting

De afgelopen maand stond in het teken van de halfjaarlijkse personeelwisseling, waarbij door de Sovjets, naast vervoer per spoor, wederom op uitgebreide schaal gebruik werd gemaakt van luchttransport, verzorgd door zowel de VTA als door de Aeroflot.

In Polen en Tsjechoslowakije werd na afsluiting van de basisopleiding een aanvang gemaakt met de functie-opleiding.

b. Mogelijke toekomstige activiteiten

In de periode van 1 t/m 25 juni a.s. zal de Donau in de omgeving van Komarno (Hongarije, BT 89) diverse malen voor het scheepvaartverkeer zijn gesloten als gevolg van de bouw van pontonbruggen.

(B-3)

Commentaar: In 1972 werden in dezelfde periode in hetzelfde gebied brugslagoefeningen gehouden waaraan werd deelgenomen door genie-eenheden van alle WP-landen. Mogelijk worden hier jaarlijks ervaringen uitgewisseld en nieuwe technieken c.q. nieuw materieel gedemonstreerd.

Geheim

3. Organisatiea. Polen(1) SA-7

De aanwezigheid van de Grond/luchtraket SA-7 (GRAIL, STRELA) is vastgesteld bij de Poolse zeelandingseenheden.

(B-2)

Commentaar: Invoering van het wapen bij andere niet-Sovjet WP-strijdkrachten zal vermoedelijk volgen.

4. Personaliaa. Sovjet-Unie

Dienstgeheim

- (1) De Maarschalk der Sovjet-Unie I.S. Koniev is op 20 mei 1973 overleden.

(Pers)

Commentaar: Maarschalk Koniev was één van de grote Russische legeraanvoerders in WO-II. Hij was de eerste opperbevelhebber van de troepen van het Warschaupakt, een functie die hij in 1960 neerlegde, naar gezegd werd wegens zijn slechte gezondheidstoestand. Zijn opvolger was MSU Grechko, die nu minister van defensie is. Zijn laatste optreden in een commando-functie was gedurende de Berlijn-crisis in 1961, (bouw van de Berlijnse muur) toen hij op 10 augustus 1961 het bevel over de GSVG overnam van de toenmalige kolgen Yakubovsky. In april 1962 keerde hij terug naar de Sovjet-Unie en herkreeg Yakubovsky het bevel over de GSVG. Koniev werd in december 1972 75 jaar.

Confidentieel

- (2) Sinds MSU Grechko in 1967 MSU Malinovsky opvolgde als minister van defensie, is een trend naar verjonging van het officierskorps merkbaar geworden. De militaire leiding, daarbij gesteund door de partij-organen, voert schijnbaar een weloverwogen carrièreplanning door, waarbij militaire capaciteiten meer tellen dan politieke. Deze verjonging blijft niet beperkt tot hogere functies, maar de tijdstippen voor ontslag uit de dienst (bijv. voor kapiteins 40 jaar, voor luitenant-kolonels 45 jaar) worden in het algemeen ook aangehouden; vele divisiecommandanten zijn 40 - 45 jaar. Regimentscommandanten en invloedrijke stafofficieren zijn vaak nog geen 40 jaar oud.

(C-3)(G)

Commentaar: Zie maandoverzicht 5/72. Bij de beoordeling van het bericht mag echter niet uit het oog worden verloren dat e.e.a. geheel volgens de "Wet op de Dienstplicht" van 1967 is. Daarin worden de in het bericht gestelde leeftijdsgrenzen expliciet genoemd, waarbij dan verder nog gesteld worden de grenzen voor resp. kolonels, generaals t/m lntgen, kolsgen t/m maarschalcken der wapens, n.l.: 50, 55 en 60 jaar.

De wet laat wel de mogelijkheid open, in bepaalde gevallen 5 jaar verlenging toe te passen. Overigens is de ontwikkeling niet abnormaal; ook het "Westen" vertoont dit verjongingsbeeld.

Het in het bericht gestelde: "militaire capaciteiten tellen meer dan politieke", kan zijn oorzaak vinden in de - al dan niet schijnbare - ontspanning tussen WP en NAVO, maar dan dient er toch wel rekening te worden gehouden met het feit dat de nu "aan bod" zijnde generatie reeds van jongs af politiek geïndoctrineerd is.

5. Materieel

Geheim

a. Het Sovjet tankbestand

(1) In 1971 werd een nieuwe middelbare tank waargenomen die voorlopig wordt aangeduid als M-1972. Andere aanduidingen voor deze tank zijn: M-1971, M-70 en T-70.

Uit de weinige beschikbare gegevens kan de volgende - voorlopige - beschrijving worden gedestilleerd:

- Onderstel : 6 loopwielen en 3 toprollers, derhalve een verbeterd Christiesysteem i.p.v. het gebruikelijke Christiesysteem van T-34, T-54/55 en T-62.
- Vuurmond : uiterlijk overeenkomend met die van de T-62 (115 mm, gladde loop).
- Motorvermogen : naar verwachting groter dan de ca 580 pk van de T-62. De schatting ligt tussen 700 en 1000 pk.
- Lengte (zonder kanon) : 7,6 m
- Breedte : 3,37 m
- Hoogte : 2,25 m
- Toren (frontaanzicht) : 2,8 m
- Idem (zijaanzicht) : 2,85 m
- Dragende lengte rupsband : 4,8 m
- Bodemdruk : 0,735 kg/cm²

De tank zal vermoedelijk beschikken over een laser-afstandsmeter. De beproevingen zijn, naar wordt aangenomen afgelopen en de tank is "rijp" voor serieproductie. Of deze productie reeds is aangevangen is niet bekend.

(2) De onmiddellijke voorganger van de hierboven genoemde tank, de T-62, is in zeer grote aantallen bij de organieke eenheden ingevoerd, tot nu toe voornamelijk in Sovjet-eenheden. Momenteel zijn er vermoedelijk in totaal ca 18.000 geproduceerd, waardoor de Sovjet (organieke) eenheden over ca 50% T-62 en dus ook over 50% oudere

tanks beschikken.

Bij de GSVG ligt deze verhouding nog iets gunstiger. Van de ca 5.000 middelbare tanks in de organieke eenheden der divisies, zijn er ongeveer 3.000 van het type T-62, dus ca 60%.

Aannemende dat het militair-tactisch, logistiek en economisch gezien wenselijk is om een soort evenwichtstoestand (ca 50 : 50) te bereiken ten aanzien van het bestand aan ouder en moderner materieel, waardoor dus een nieuw type 50% gaat uitmaken van het totale bestand en de opvolger van dat nieuwe type de overige 50% gaat vervangen, zou dus het einde van de productie van de T-62 zeker aanstaande zijn.

Om ook de NSWP-strijdkrachten van het benodigde aantal T-62's te voorzien zal de productie nog wel enige jaren "op een laag pitje" worden voortgezet, maar een belangrijk deel van de productiecapaciteit komt dan toch beschikbaar voor de M-1972.

- (3) Buiten de tot nu toe als organiek aangenomen eenheden bevinden zich nog altijd enige honderden zware tanks en SU's in de GSVG, verdeeld als volgt: ca 220 x T-10, ca 60 x JS-III/IV en ca 30 x JSU-122/152. Deze zijn samengebracht in zelfstandige regimenten of bataljons en geconcentreerd in gebieden langs de grens met West-Duitsland. Op grond van hun locatie worden zij gerekend te behoren tot de legertroepen in wier gebied zij liggen, doch een duidelijke subordiatie is niet te geven. Hun voornaamste taak zou nog steeds, zoals in het verleden is gesteld, zijn: het fungeren als buffer op de opmarswegen vanuit het Westen.

Enige van de in Maandoverzicht 2/73 genoemde tankbataljons zijn volgens betrouwbare meldingen ingedeeld bij bestaande regimenten. Dit kan wijzen op een op gang zijnde organisatiewijziging.

Conclusie:

- Een nieuwe tank is gereed voor serieproductie. Naar verwachting zal binnenkort de productie van de T-62 verminderen en kan de nieuwe tank, die door zijn groter motorvermogen vermoedelijk meer mobiel is dan de huidige typen, in 1974 in kleine aantallen in de organieke eenheden verwacht worden.
- Er bestaan nog steeds zwtk/SU-eenheden, met een speciale taak en met een onbekende subordinatie. Dit geeft de Sovjets gelegenheid om militairen op deze tanks/SU's te blijven opleiden, zodat ook in de komende jaren vrij jong reserveplichtig personeel deze wapens zal kunnen bemannen. Dit laatste betreft dan materieel dat nu in opslag is of gaat.
- Met een mogelijke organisatiewijziging der regimenten der GSVG dient rekening te worden gehouden. Mogelijk zal deze reorganisatie beperkt blijven tot eenheden wier taakstelling een groter aantal bataljons ofwel een uitbreiding van de grootte der bataljons wenselijk maakt.
- Modernisering en/of uitbreiding van het tankwapen schijnt nog altijd een "highlight" te zijn bij de Sovjets.

Hoofdstuk E : Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Confidentieel

1. Sovjet-Uniea. Spionage-activiteiten in Groot-Brittannië via Zuidamerikaanse diplomaten

In april werden twee Sovjet militaire attaché's die bij de Sovjet ambassade in Londen waren geaccrediteerd naar de Sovjet-Unie teruggeroepen. Het betrof kolonel Yury Chelpanov en kapitein 3e rang Gennady Michailov. Voordat Chelpanov medio 1970 in Londen werd gestationeerd was hij reeds militair attaché in Argentinië en Mexico geweest. Beide attaché's hebben een rol gespeeld bij de organisatie en financiering van illegale Sovjet activiteiten welke plaatsvonden via Cubaanse diplomaten in Londen. Een en ander is aan het licht gekomen door de vlucht van de Cubaanse diplomaat Gerardo Peraza (40). De Cubaanse diplomaten zouden in Groot-Brittannië grote successen op inlichtingengebied hebben geboekt, doordat hun ontmoetingen met Britse industriëlen, politici en andere functionarissen minder wantrouwen veroorzaakten dan wanneer dergelijke contacten zouden plaatsvinden via officiële vertegenwoordigers van het Oostblok. Volgens Peraza zouden talrijke Zuidamerikaanse diplomaten voor rekening van de Sovjets werken; sommigen van hen zouden een inlichtingenopleiding in de Sovjet-Unie hebben gevolgd.

Commentaar: De uitwijzing van 105 Sovjet functionarissen door Groot-Brittannië in september 1971 (zie MO 10/71) wegens inlichtingenactiviteiten en de daarmee gepaard gaande Britse bepaling, dat eventueel in de toekomst in verband met illegale activiteiten uit te wijzen Sovjet functionarissen niet mogen worden vervangen, heeft er mogelijk toe geleid dat de Sovjet inlichtingendiensten naar geschikte wegen hebben gezocht om hun illegale activiteiten in Groot-Brittannië met zo gering mogelijk eigen risico uit te voeren. Blijkens bovenstaande werd tenminste één weg gevonden, welke door het overlopen van Peraza weer verloren ging.

Confidentieel

b. Inlichtingenactiviteiten gericht tegen Noorwegen

Onlangs werd in Noorwegen de 3e secretaris van de Sovjet ambassade in Oslo, Yury Polyuchkin, tot ongewenst persoon verklaard, i.v.m. zijn relaties met een inmiddels tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeelde 25-jarige Noorse student Martine Hoyestad. Polyuchkin trad op als KGB-contactman van deze student. Hoyestad had, in zijn hoedanigheid van hulpbewaker van de Noorse ambassade in Moskou, spionage bedreven voor de Sovjet-Unie. De Sovjets hadden hem als beloning voor zijn activiteiten o.a. een uitreisvisum voor zijn Moskouse verloofde Irina beloofd.

In een officieel protest van de Noorse regering dat aan de Sovjet ambassadeur in Oslo werd overhandigd is gesteld, dat KGB-functionarissen met hulp van Hoyestad meerdere malen de Noorse ambassade in Moskou zijn binnengedrongen. Vier KGB-functionarissen onderzochten o.a. technische installaties in deze ambassade. De Sovjets hadden Hoyestad beloofd hem een uitreisvisum voor zijn Russische verloofde te verschaffen, doch hielden deze belofte niet. Hoyestad heeft zich daarna bij de Noorse autoriteiten aangegeven.

Binnen twee weken na de uitwijzing van Polyuchkin is ook de Sovjet attaché Valery Yerofeyev uit Noorwegen vertrokken. Hij werd ervan beschuldigd een Noors burger te hebben benaderd teneinde geclassificeerde inlichtingen te verkrijgen. De benaderde wendde zich echter onmiddellijk tot de politie. Commentaar: Het is herhaaldelijk gebleken, dat de KGB bij

wervings- en verwervingsactiviteiten zonder scrupules en bijzonder drastisch te werk gaat. Aan agenten gedane beloften bieden geen enkele garantie. De Russische verloofde van Hoyestad is zeer waarschijnlijk een KGB-prostituée geweest, die bij de KGB-plannen werd ingeschakeld. De Oostelijke inlichtingen- en veiligheidsdiensten maken op grote schaal gebruik van prostituées en homofielen.

Geheim

2. Oost-Duitslanda. Agentenverbindingssystemen

Buiten de bekende verbindingssystemen van de Oostduitse inlichtingencentrales met o.a. rechtstreeks geleide agenten (zie Supintrep: "Inl en Veil diensten van de DDR") waartoe ook het zogenaamde A-3 radioverkeer (eenzijdige via de radio gesproken geciffrerde berichten bestemd voor agenten in het Westen) en A-2 radioverkeer (als A-3, doch in morse geseind) behoort, werd A-1 radioverkeer (als A-2, doch tweezijdig) voorbereid. Laatstgenoemd radioverkeer hield groot detectiegevaar in. Door toepassing van snelzenders (high-speed transmitters) kan dit gevaar belangrijk worden beperkt. Vastgesteld is, dat er plannen bestaan terzake deskundige agenten van een bepaald niveau en illegale residenten van de Oostelijke inlichtingendiensten in de toekomst met deze apparatuur uit te rusten. Onderdelen van "snelgevers" voor radiozenders zijn West-Duitsland binnengebracht. Bij een agenten-echtpaar (resp. portier bij een bouwbedrijf en werkster bij een onderdeel van de Bundeswehr) dat voor de Oostduitse militaire inlichtingendienst werkte, werden nl. dergelijke onderdelen van het nieuwste type, verborgen in een conservenblik, in beslag genomen. De snelzender zou in de toekomst o.a. moeten worden gebruikt, om eventuele alarmeringen bij de Bundeswehr door te seinen. De vrouw werd uitgerust met een kofferradio en chiffreremateriaal. Zij ontving in Oost-Duitsland een opleiding in vercijferingstechniek. Het echtpaar behoorde tot de zogenaamde rechtstreeks geleide agenten, d.w.z. zij werkten niet via een legale of illegale resident in West-Duitsland.

Commentaar: De "high-speed transmitters" zijn slechts bij enkele ontmaskerde vertegenwoordigers van Sovjet inlichtingendiensten in het Westen aangetroffen; o.a. in Groot-Brittannië en Australië. Ofschoon hiermee testverbindingen met de centrales in het Oostblok werden gemaakt, werd deze apparatuur,

voorzover kon worden vastgesteld, niet voor regelmatige berichtencontacten gebruikt. De bedoeling was, de snelzenders uitsluitend in geval van bijzondere omstandigheden, bijv. bij het uitbreken van vijandelijkheden tussen Oost en West, in te schakelen. Gelet op de in West-Duitsland opgedane ervaringen is het waarschijnlijk, dat in de toekomst althans enige categorieën Oostblok inlichtingenpersoneel in het Westen met deze verbindingsapparatuur worden uitgerust.

Confidentieel

b. Activiteiten van de militaire inlichtingendienst (VfK) tegen de Bundeswehr

Een 29-jarige Oberfeldwebel van de Bundeswehr, diens echtgenote en een contactman van deze, een 44-jarige sportleraar van een Oostberlijnse hogeschool zijn gearresteerd wegens spionage ten gunste van de Oostduitse militaire inlichtingendienst (VfK). De Oberfeldwebel die sedert 1973 voor genoemde dienst werkte, was belast met het beheer van geheim documentatiemateriaal. In zijn bezit werden filmopnamen van geclassificeerde stukken, tassen met geheime bergruimten, chiffrageertabellen voor radioverkeer en contactpapier voor de fabricage van onzichtbaar schrift aangetroffen. Voor zijn reizen naar Oost-Berlijn maakte hij gebruik van valse legitimatiepapieren. Ook de gearresteerde contactman bleek in het bezit te zijn van valse papieren. Deze was bovendien uitgerust met een actentas waarin een geheime bergplaats voor films was aangebracht welke tegen röntgenstralen was beveiligd. Verder droeg de contactman een bedrag van DM 1000,- bij zich, dat bestemd was voor de Oberfeldwebel.

Commentaar: Genoemde agentenuitrusting is in het algemeen overeenkomstig de reeds eerder bij Oostduitse agenten gevonden hulpmiddelen. De tegen röntgenstralen beveiligde filmbergplaats vormt echter een noviteit. Voordien werden filmcontainers die middels flitslichtinstallatie waren beveiligd, in het bezit van personeel behorende tot Oostblok inlichtingendiensten aangetroffen.

Er is bij deze diensten een duidelijk streven de
conspiratieve uitrusting voortdurend te verbe-
teren.

Geheim

3. Oostbloka. Sabotagevoorbereiding door Oostblok inlichtingendiensten

Betrouwbare berichten bevestigen, dat bij de politieke en militaire inlichtingendiensten van het Oostblok intensief wordt gewerkt aan sabotagevoorbereiding in Westelijke landen. De bedoeling is, in geval van vijandelijkheden volledig voorbereid tot sabotage-acties van uiteenlopende aard te kunnen overgaan. Reeds jarenlang vindt opsporing, verkenning en registratie plaats van doelen in Westelijke landen welke in aanmerking komen als sabotage-objecten. Bij Sovjet handelsmissies en andere legale inlichtingenresidenturen in Westelijke landen zijn o.a. KGB (GINU)-officieren gestationeerd, die tot sabotagespecialisten zijn opgeleid. Het is bekend, dat in een bepaald geval de opleiding tot KGB-sabotagespecialist twee jaar duurde. De betreffende sabotagespecialisten zijn bij de Oostblok-vertegenwoordigingen in het Westen officiële functies toegewezen, welke deze in staat stellen zich zo vrij mogelijk te bewegen, teneinde sabotagedoelen te kunnen verkennen en om contacten te kunnen onderhouden met ondersteuningsagenten. Volgens een bron worden laatstgenoemden niet gerecruteerd uit leden van CPn, doch moeten deze gezocht worden in links-radicalen kringen. Na werving zouden deze "slapend" moeten blijven. De taak van deze agenten zou o.a. bestaan uit het assisteren van de sabotagespecialist bij de opsporing en verkenning van sabotagedoelen. In geval van vijandelijkheden zouden zij moeten optreden als gidsen voor sabotageploegen. De uitvoering van geplande sabotage-acties moet plaatsvinden door middel van 5 tot 6 man sterke niet-geuniformeerde ploegen die vanuit zee of vanuit de lucht worden aangevoerd (zie Supintrep "WP Lange Afstand Verkenning- en Sabotage-eenheden"). Benodigde zwaardere uitrustingsstukken, o.a. radio-apparatuur en springmiddelen, zouden ten dele reeds vooraf via diplomatieke zendingen naar het land van inzet worden overgebracht en in de nabijheid van de actieplaatsen worden verborgen. Tot de doelen waartegen dit saboteurstype zou worden ingezet behoren verbindingsinstallaties, krachtbronnen, spoorweginstallaties, bruggen,

vliegvelden, havens en verzorgingsinrichtingen. Het zou in de bedoeling liggen genoemde installaties, i.v.m. eventueel later eigen gebruik, niet onherstelbaar te beschadigen, doch deze slechts tijdelijk lam te leggen. Sabotagevoorbereidingen welke door de Sovjet militaire inlichtingendienst (GRU) en de daaraan ondergeschikte diensttakken van front tot divisie-niveau worden getroffen, al dan niet in combinatie met geplande lange-afstand-verkenningsactiviteiten, zijn in hoofdzaak gericht tegen installaties die behoren tot de vijandelijke strijdkrachten en tegen objecten welke van militaire betekenis zijn. Zij worden gecoördineerd met de operatieplannen van de strijdkrachten. De sabotagedoelen van de onder de KGB ressorterende sabotage- en ontwrichtingsdiensten zijn van meer politieke aard en hebben tot doel het lamleggen van het openbare leven en de demoralisering van de bevolking in het vijandelijke achterland.

Commentaar: Dezerzijds is o.a. in MO 6/72 en MO 10/72 bericht omtrent de voorbereiding van sabotage-activiteiten door de Oostblok inlichtingendiensten. De diverse inlichtingendiensten van de satellietlanden beschikken alle over afdelingen belast met sabotagevoorbereiding. Deze afdelingen zijn zowel bij de politieke als de militaire diensten ondergebracht. Ofschoon deze diensten ervan worden verdacht sabotage-proefopdrachten in het Westen te laten uitvoeren, is in de laatste jaren geen doorslaggevend bewijs hiervoor geleverd. Dat sabotagevoorbereiding gericht tegen Westelijke landen onafgebroken plaats vindt, kan als vaststaand worden beschouwd.

Confidentieel

b. Overige ontmaskeringen van inlichtingenpersoneel van het Oostblok

In Italië werd Sovjet kolonel Aleksandr Yermakov, militair attaché bij de Sovjet ambassade in Rome op heterdaad betrapt toen hij documenten met betrekking tot veiligheidsmaatregelen van de NAVO in Noord-Italië in ontvangst wilde nemen; hij werd uitgewezen.

In Bonn werd de sedert 1970 als 2e secretaris van de Sovjet ambassade aldaar, Vladimir Sergejev, uitgewezen in verband met spionage-activiteiten.

Zwitserland wees een lid van de Tsjechoslowaakse ambassade in Bern uit wegens illegale activiteiten.

In Frankrijk werd de 41-jarige Franse ingenieur Dmitry Volokhov tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het verstrekken van militaire en industriële inlichtingen aan Sovjet agenten; zijn illegale activiteiten duurden twaalf jaar. De ouders van Volokhov verlieten Rusland bij het uitbreken van de revolutie van 1917.

China heeft de Sovjet-Unie ervan beschuldigd in de laatste jaren in Hong-Kong een spionage-centrum voor Azië te hebben ingericht. Volgens het officiële Chinese persbureau Hsinhua heeft zich hier Sovjet inlichtingenpersoneel onder de meest verschillende dekmantels genesteld.

Commentaar: Bovenstaande opsomming van Oostblok-inlichtingen-activiteiten in het buitenland vormt slechts een selectie uit de in de verslagperiode bekend geworden affaires. Daarbij dient niet uit het oog te worden verloren, dat slechts een fractie van de activiteiten van deze aard aan het licht komt. Uit een en ander kan echter de intensiteit en diversiteit van deze illegale activiteiten worden afgeleid.

DEEL II: Midden-Oosten/Noord-Afrika

Geheim

1. Samenvatting

De stroom van Sovjet militair materieel naar het Midden-Oosten blijft vloeien; zo ontving Irak de afgelopen maanden een grote verscheidenheid aan wapens, terwijl voorts nog een groot aantal vliegtuigen zou zijn toegezegd, waaronder ook bommenwerpers. Een groep Sovjet specialisten arriveerde in Irak voor het geven van instructie betreffende raketten.

De Sovjet-Unie heeft wederom aan Libanon een aanbod gedaan voor de levering van militair materieel, daarbij handig gebruik makend van de kort daarvoor plaats gehad hebbende Israëliëse commando-actie in Libanon.

In Zuid-Jemen zijn Cubaanse instructeurs werkzaam bij de opleiding van leden der Arbeiders Militie; communisme en guerrilla-oorlogvoering zijn hierbij de belangrijkste vakken.

Uit wederzijdse bezoeken van delegaties, waarin ook militairen waren opgenomen, blijkt dat ook de Oostblokhulp aan Zuid-Jemen voortgang vindt, zowel op economisch als op militair gebied.

2. Irak

Geheim

- a. Wapenleveranties van Oostbloklanden aan Irak blijven voortgang vinden, waarbij zoals gebruikelijk de Sovjet-Unie de voornaamste leverancier is.

Gedurende de afgelopen maanden ontving Irak onder meer grond/lucht geleide wapens van het type SA-2 en SA-3, tanks, gepantserde amphibische personeelsvoertuigen, dubbelloops luchtdoelkanonnen, 82mm raketwerpers, vele duizenden geweren, anti-tank mijnen, handgranaten en munitie. Tevens werd een aantal vliegtuigen geleverd en zou de leverantie van nog 200 vliegtuigen en helicopters zijn toegezegd.

Bovendien hebben Tsjechoslowakije en Bulgarije overeenkomsten met Irak gesloten voor de levering van militair materieel.

(B-3) (G)

Commentaar: Opvallend in dit bericht is het grote aantal vliegtuigen dat zou zijn toegezegd. Indien het genoemde getal van 200 juist is, dan lijkt het wel aannemelijk dat de levering zich over een vrij lange periode zal uitstrekken.

- b. Volgens een nog niet bevestigd bericht zal Irak van de Sovjet-Unie een aantal Blinder (TU-22) bommenwerpers ontvangen, welke gestationeerd zullen worden op het vliegveld Al-Rasmed bij Bagdad.

(B-3) (G)

- c. Eind Februari kwam in Irak een zevental Sovjet militaire specialisten aan. Zij hadden tot taak om in een ca drie maanden durende cursus 32 Iraakse officieren, afkomstig uit alle divisies, een opleiding te geven voor het assembleren en het gebruik van raketten.

(B-2) (R)

Commentaar: Het is niet bekend op welk type raketten het bovenstaande betrekking heeft. De duur van de cursus, alsmede het feit dat de op te leiden officieren van verschillende divisies afkomstig zijn, doen vermoeden dat het gaat om anti-tankraketten. Indien deze veronderstelling juist is, kan spoedig de levering van zulke raketten aan Irak worden verwacht.

3. Libanon

Geheim

Sovjet-Unie biedt opnieuw wapenhulp aan

De Sovjet ambassadeur in Libanon heeft onmiddellijk na de Israëliëse commando-acties op 10 April in Beiroet en Sidon aan de Libanese minister van buitenlandse zaken een gedetailleerd aanbod gedaan voor de levering van wapens.

Prijzen en credietvoorwaarden zouden gunstig zijn, terwijl voorts gratis technische hulp werd aangeboden.

De Sovjets zouden bereid zijn de volgende soorten materieel te leveren:

- torpedo-boten van de "Komar"-klasse, uitgerust met Styx-raketten;
- luchtdoelwapens;
- vliegtuigen van de typen MIG-17 en MIG-21;
- kustgeschut, en
- helicopters.

De Libanese regering heeft het Sovjet aanbod - het vierde sinds voorjaar 1972 - niet onmiddellijk van de hand gewezen, doch de Sovjet-Unie in vriendelijke bewoordingen laten weten de reactie op het voorstel naar een later tijdstip te willen verschuiven.

(C-3) (R)

Commentaar: In November 1971 is de Sovjet-Unie er voor de eerste maal in geslaagd Libanon te bewegen Sovjet wapens aan te schaffen. Het betrof toen 36 houwit-sers van 122 mm, waarbij Libanon echter weigerde om Sovjet adviseurs te accepteren.

Latere aanbiedingen van de Sovjet-Unie, waaronder een in Oktober 1972 die veel overeenkomst vertoonde met het huidige aanbod, werden echter door Libanon steeds van de hand gewezen. Het is dan ook zeer de vraag of Libanon dit maal wel op het aanbod zal ingaan.

Het laatste aanbod van de Sovjet-Unie illustreert haar vasthoudendheid bij de pogingen om, via het beproefde recept van wapenleveranties en gebruik makend van actuele ontwikkelingen, te komen tot nauwere banden met Libanon.

4. Zuid-Jemen

Geheim

a. Cubaanse instructeurs

In de Democratische Volksrepubliek Jemen (Zuid-Jemen) bevindt zich vlak bij Aden een opleidingskamp van de "Arbeiders Militie". Een aantal van ca 750 cursisten, waaronder 50 vrouwen, uit alle delen van het land afkomstig, wordt hier door Cubaanse instructeurs opgeleid.

Deze opleiding is erop gericht om een goedgetrainde en betrouwbare kern van militie-leden te vormen welke op hun beurt dan weer in staat zijn om andere leden van de militie op te leiden.

De cursus duurt normaal zes maanden; er worden echter ook kortere cursussen gegeven van 2 à 3 maanden. Het trainingsprogramma is zeer inspannend; er wordt gedurende zes dagen per week van 06.30 uur tot 12.30 uur lesgegeven, vaak van 13.30 tot 17.30 gevolgd door praktische oefeningen in de naburige heuvels, terwijl 's avonds verplichte lezingen of filmvoorstellingen op het programma staan. De belangrijkste theoretische lessen welke worden gegeven, betreffen het communisme en de guerrilla-oorlogvoering. De buitenlessen zijn gewijd aan de praktijk van de guerrilla-oorlogvoering, wapenopleiding en de beginselen van sabotage-technieken. De wapenopleiding omvat een groot aantal wapens, van pistolen tot lichte artillerie.

Het moreel van de cursisten heeft te lijden door de vele intensieve lessen, het slechte voedsel en de omslachtige manier van lesgeven, waarbij het Spaans van de instructeurs via het Engels in het Arabisch moet worden vertaald.

De Cubaanse instructeurs genieten echter een grote populariteit, hetgeen vooral wordt veroorzaakt door het feit dat zij onder dezelfde omstandigheden leven als de cursisten (wonen en eten) en, ondanks de taalbarrière, op voet van gelijkheid met de cursisten omgaan.

(B-2) (R)

Commentaar: Bovengenoemde militie, met de vorming waarvan nog niet zo lang geleden een begin werd gemaakt, heeft officieel tot taak samen te werken met de reguliere strijdkrachten bij de bescherming van de infrastructuur van het land. De aard van de opleiding wijst echter meer op het ontplooiën van subversieve activiteiten in andere landen.

Geheim

b. Oostblok hulp wordt voortgezet

Ali Nasser Muhammed, premier en minister van defensie van Zuid-Jemen, keerde in de loop van Maart in zijn land terug na bezoeken te hebben gebracht aan de Sovjet-Unie en enkele Oosteuropese landen. Hij verklaarde leningen en hulp verkregen te hebben tot een totale waarde van 37 mln dollar voor de uitvoering van verschillende technische en economische projecten. In de delegatie was een sterke militaire vertegenwoordiging opgenomen, hetgeen erop wijst dat ook het verkrijgen van militaire hulp op het programma van de besprekingen heeft gestaan. Militaire leden van de delegatie hebben na terugkeer hun tevredenheid uitgesproken over de bereikte resultaten.

Gedurende de laatste tien dagen van Maart bezocht een economische delegatie uit de Sovjet-Unie Zuid-Jemen voor het voeren van besprekingen betreffende de nadere uitwerking van hulpprojecten welke vorig jaar November reeds waren toegezegd. Deze projecten omvatten onder meer uitbreiding van havenfaciliteiten van Aden, de bouw van een grote elektrische centrale, uitbreiding van een vliegveld en de bouw van een ziekenhuis. In deze delegatie was ook een aantal hoge militairen opgenomen.

(B-2) (R)

Commentaar: Uit het bovenstaande blijkt dat de Sovjet-Unie voortgaat met hulpverlening, waarbij vooral verbetering van de haven van Aden van belang is in verband met het eventuele gebruik dat de Sovjet-Unie van deze strategisch gelegen haven zou kunnen maken. Opmerkelijk is voorts dat in beide hierboven genoemde delegaties militairen waren opgenomen; er kan worden aangenomen dat nieuwe wapenleveranties zijn toegezegd, zodat in de naaste toekomst weer een toename verwacht kan worden in de wapenzendingen.

DEEL III: Verre-Oosten

Confidentieel

1. Samenvatting

De 29e jaarvergadering van de ECAFE te Tokio is voor het eerst bijgewoond door China. Tegen een aantal landen werden scherpe beschuldigingen geuit.

Om het in januari j.l. overeengekomen Vietnambestand alsnog te doen functioneren, zijn Kissinger en Le Duc Tho in Parijs voor een nieuwe gespreksronde bijeengekomen.

Een omvangrijke Chinese missie heeft een bezoek aan Japan gebracht en hiermede uiting gegeven aan een verdere toenadering tussen beide landen.

Dienstgeheim

2. Azië en het Verre-Oosten

De 29e jaarvergadering van de "Economic Commission for Asia and the Far East" van de Verenigde Naties (ECAFE) werd van 12 tot 23 april in Tokio gehouden. Het is de eerste keer dat China hieraan heeft deelgenomen.

De vergadering heeft aanleiding gegeven tot scherpe, wederzijdse beschuldigingen aan het adres van de Sovjet-Unie, China, Zuid-Korea en Zuid-Vietnam, alsmede van Kambodja.

De Chinese delegatieleider An Chih-yuan deed een aanval op de "reactionaire cliques" van Zuid-Vietnam, Zuid-Korea en de Sovjet-Unie. Het Russische veiligheidsplan voor Azië werd door hem gekwalificeerd als een plan voor de omsingeling van China. Hij herinnerde aan de toenemende Sovjet invloed in India, Bangla Desh, aan de Chinese grenzen in Sinkiang en Heilungkiang en aan de uitbouw van de Russische vloot. De Chinese delegatieleider eiste verder, dat Sihanouk's regering in ballingschap, de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en Noord-Korea werden toegelaten tot de ECAFE en verzette zich tegen de deelname van Bangla Desh.

De eis om de Voorlopige Revolutionaire Regering en Noord-Korea het lidmaatschap toe te kennen, werd ook gesteund door de Sovjet-Unie. De Russische vertegenwoordiger sprak over de stappen die zijn genomen in de richting van ontspanning in Azië, de grote betekenis van de Japans-Russische betrekkingen en Brezhnev's plan voor collectieve veiligheid in Azië. Dit plan zou zijn gebaseerd op respect voor de soevereiniteit en onafhankelijkheid van Azië. Op de vergadering werd besloten de Chinese taal als één van de drie "working languages" van ECAFE in te voeren, waarna de Russische resolutie werd aangenomen om ook het Russisch als vierde taal in te voeren, "zo daartoe de noodzaak zou bestaan".

(C-2)(W)

Commentaar: De Sovjet belangstelling om ook via de ECAFE invloed te krijgen in het Aziatisch gebied, is al eerder in de ECAFE tot uiting gebracht. Haar pogingen in die richting worden nu toegespitst door de toetreding van China in dit orgaan, dat voorheen een minder duidelijk politiek karakter droeg.

De aanval van An Chih-yuan op het collectieve veiligheidsplan is een uiting van de Chinese aanspraak op de leidersrol, die China ook doet gelden m.b.t. de Aziatische ontwikkelingslanden in het bijzonder. Het Russische plan voor collectieve veiligheid is nu voor de zoveelste keer geopperd, zonder dat het ook maar enigszins uitgewerkt is. Uit het voorstel blijkt dat de Sovjet-Unie belang wil blijven houden in Azië en althans naar buiten toe de mogelijkheid open laat, eventuele geïnteresseerden voor het plan alsnog mede gestalte hieraan te laten geven.

Dienstgeheim

3. Vietnam

Op vrijdag 18 mei zijn Kissinger en Le Duc Tho in Parijs bijeengekomen voor een gespreksronde met de bedoeling de eind januari gesloten bestandsovereenkomst alsnog te effectueren.

Na "belangrijke vooruitgang" (Kissinger) te hebben geboekt is de presidentiële adviseur op 23 mei weer vertrokken naar Washington, terwijl ambassadeur Sullivan, die ook bij de gesprekken aanwezig was, doorgedaan is naar Saigon.

Op 6 juni begint in Parijs een laatste gespreksronde.

(C-2)(W)

Confidentieel

Commentaar: De voortdurende vijandelijkheden, infiltraties van Noordvietnamese troepen en oorlogsmateriaal naar het zuiden, intensieve Noordvietnamese wegebouw in Zuid-Vietnam en immigratie van Noordvietnamese burgers naar het noorden van Zuid-Vietnam, de voortdurende oorlog in Kambodja en de daarmee gepaard gaande bedreiging van Zuid-Vietnam, hebben geleid tot Amerikaanse tegenmaatregelen. Zo heeft de Amerikaanse luchtmacht bombardementen op communistische stellingen in Kambodja uitgevoerd, is de aan Hanoi beloofde hulp voor de wederopbouw van Noord-Vietnam stopgezet en is de opruiming van de mijnen voor de havens van Noord-Vietnam opgeschort. De onvoldoende effectiviteit van deze tegenmaatregelen en het gevaar van een escalatie hebben de beide partijen weer tot de gesprekstafel gebracht. De onderhandelingen tussen Kissinger en Le Duc Tho, die in dezelfde sfeer van geheimhouding plaatsvinden als de gesprekken vóór de bestandsovereenkomst, zullen waarschijnlijk alleen dan succesvol zijn als China en de Sovjet-Unie meer druk op Hanoi uitoefenen. Beide mogendheden zien in Hanoi een belangrijke bondgenoot; beiden worden ook door Hanoi nog steeds zo gezien getuige het feit, dat Le Duc Tho op zijn heenreis naar Parijs, zoals gewoonlijk zowel Moskou als Peking bezocht. De voortdurende vijandelijkheden

door Noord-Vietnam kunnen alleen dan op lange termijn voortgezet worden als Hanoi haar balans tussen de twee mogendheden weet te handhaven. De gespannen verhouding tussen deze twee mogendheden maakt het beiden echter moeilijk een matigende invloed op Hanoi uit te oefenen. De daardoor ontstane bewegingsvrijheid voor Hanoi, is hen zeker niet welgevallig. Indien Hanoi echter meer en meer een leidinggevende rol gaat innemen in een communistisch, Indochinees blok, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat China en de Sovjet-Unie nog verder betrokken raken in Indochina.

Dienstgeheim

4. Japan

Op 16 april is een "niet-officiële" Chinese "goodwill"-missie in Tokio aangekomen. De delegatie bestond uit 55 man o.l.v. de in Japan geboren Liao Cheng-chih, die president is van de China-Japan vriendschapsassociatie.

De samenstelling van de delegatie wijst duidelijk op het overheersend "volksdiplomatieke" karakter van het bezoek: de groep omvatte componisten, operazangers, kunstschilders, dichters, historici, sportlieden, artsen, journalisten en leraren. Enkele thema's die zijn aangeroerd waren o.a. het aanknopen van een luchtverbinding tussen Tokio en Peking, de Russische bezetting van de eilanden ten noorden van Hokkaido en de Japanse deelname aan de ontwikkelingsprojecten in Siberië. Gedurende het verblijf van de Chinese delegatie, dat langer dan een maand was, zijn verder nog de overzeese Chinezen aangemoedigd hun vertrouwen in China te tonen: Taiwan werd opgeroepen zich met het Chinese moederland te verenigen.

(C-2)(W)

Confidentieel

Commentaar: De politieke relaties van China met Japan ontwikkelden zich na het belangrijke bezoek van premier Tanaka aan Peking in september 1972 langzamer dan verwacht. Het bezoek van de genoemde missie, de omvang ervan en de duur van haar verblijf in Japan, is echter een duidelijke stap in de richting van een verdere toenadering. De wens om een luchtverbinding tussen Tokio en Peking te openen stuitte echter op moeilijkheden omdat China hieraan de eis verbond, dat de luchtverbinding tussen Tokio en Taipeh (Taiwan) gelijktijdig zou moeten worden verbroken. T.a.v. Japan's mogelijke hulpverlening bij de ontwikkeling van Siberië verklaarde Liao Cheng-chih, dat als Japan de Sovjet-Unie materieel zou steunen, China "bittere gevoelens" zou koesteren. Overigens zij vermeld dat de voorbereidingen voor het zgn. Tyumen-project (Japans-Russisch project ter exploitatie van Siberische hulpbronnen) nog steeds voortduren.

Eerder deed de Chinese delegatieleider de opmerkelijke uitspraak, dat het begrijpelijk en noodzakelijk is dat Japan haar veiligheid onder de atoomparapluie van de USA zoekt.

Het is duidelijk dat zowel China als de Sovjet-Unie politieke en economische steun bij Japan zoeken, terwijl Japan vooralsnog een balans zoekt in haar relaties met beide landen.